

УДК 338.163:635
© 2000

Іванюта В.Ф., асистент,
Полтавський державний сільськогосподарський інститут

**ОПТИМІЗАЦІЯ ПЛОЩІ РІЛЛІ ДЛЯ ОВОЧІВНИЦЬКОГО
ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

На відміну від інших видів рослинницької продукції виробництво овочів в Україні за рахунок приватного сектора скоротилось мало: валові збори у 1998 р. склали 95,6% 1991 р. В тому числі по громадському сектору цей показник зменшився утричі, а в приватному та в спеціалізованих селянських (фермерських) господарствах – збільшився.

У зв'язку з цим виникає питання про конкурентоспроможність овочівництва в особистих та селянських (фермерських) господарствах.

Аналіз діяльності наявних фермерських господарств Кременчуцького району Полтавської області, які спеціалізуються на виробництві овочів, свідчить, що господарства з площею до 3 га землі не забезпечують конкурентоспроможного господарювання. Вірогідно, що причинами цього є недотримання вимог сівозмін, неефективне використання техніки та інших засобів виробництва, у зв'язку з чим зростають амортизаційні відрахування та інші постійні витрати. Наприклад, питома вага амортизаційних відрахувань в структурі виробничих витрат на вирощування пізньої капусти (площа посіву 0,7 га) складають 14,4%, помідорів (1 га) – 18%, капусти ранньої (0,3 га) – 19%, а огірків (1,2 га) 29,9%; (норматив амортизаційних відрахувань складає 10–12%).

Для досягнення розширеного відтворення і запровадження досягнень науково-технічного прогресу, рівень рентабельності аграрного виробництва повинен сягати 50%. Наші розрахунки свідчать, що ефективність вирощування овочів за загальної площі їх посівів 3,5 га не забезпечує цього рівня.

З метою запровадження раціональної сівозміни в овочівницькому господарстві необхідна площа ріллі не менша 30 га, що дає змогу запровадити шестипільну сівозміну з середньою площею поля 5 га (табл.1).

Чергування культур в цій сівозміні наступне:

I поле – помідори,

1. Розрахункова економічна ефективність вирощування овочів на площі 3,5 га

Культура	Площа, га	Валовий збір, ц	Витрати виробництва, грн.	Виручка від реалізації, грн.	Прибуток, грн.	Рентабельність, %
Помідори	1,0	210	5817	7323	1516	26,1
Капуста рання	0,4	51	1632	1979	347	21,3
Капуста пізня	0,8	189	5114	6786	1172	22,9
Огірки	1,3	264	5292	6146	354	16,1
Разом	3,5	X	17855	21744	3889	21,8

Дається аналіз ефективності вирощування різних овочевих культур у селянських (фермерських) господарствах Полтавської області в залежності від площі їх вирощування. Пропонується використання побічної продукції овочівництва для відгодівлі молодяку ВРХ. Розраховується проектна економічна ефективність вирощування овочів у спеціалізованому фермерському господарстві.

II поле – капуста,
III поле (збірне) – перець, баклажани, морква і буряк,
IV поле – зернові з підсівом багаторічних трав,
V поле – багаторічні трави першого року використання,
VI поле багаторічні трави другого року використання,
Вирощування багаторічних трав забезпечить підтримання структури ґрунту, збагачення

його азотом, зниження кількості бур'янів, шкідників і хвороб сільськогосподарських культур. За відсутності тваринництва, родючість ґрунту підтримується за рахунок пріорювання зеленої маси і внесення мінеральних добрив. В умовах Полтавської області останні коливаються в межах 60–120 вт/га діючої речовини залежно від культури, попередника, технології, запланованої урожайності овочів тощо.

З метою збільшення виходу продукції з одиниці земельної площі та використання побічної продукції овочівництва в господарстві доцільно поєднувати овочівництво з відгодівлею великої рогатої худоби. Кормову базу тваринництва забезпечуватимуть зернові, багаторічні трави і відходи овочівництва. Річне виробництво кормів у такому господарстві може скласти 1184 ц кормових одиниць (табл. 2).

Згідно з нормативами на виробництво 1 ц яловичини необхідно 9 ц кормових одиниць. Отже, на корм власного виробництва господарство може щороку отримувати 1184 ц : 9 ц = 131,5 ц приросту живої маси.

Згідно з нормативами від однієї голови великої рогатої худоби отримують за рік 7–8 т гною. Таким чином, господарство щорічно вироблятиме 315 т органічних добрив, достатніх для удобрення одного поля при внесенні 31,5 т/га. Це дасть змогу підтримувати високу родючість ґрунту.

2. Виробництво кормів у фермерському господарстві

Сільськогосподарські культури	Площа, га	Валовий збір, ц	Поживність, ц. к. од.	Загальна поживність кормів, ц. к. од.
Капуста рання (залишки)	1	100	0,12	12
Капуста пізня (залишки)	9	2250	0,12	270
Морква (гичка і нестандарт. корені)	2,5	325	0,14	45,5
Буряки (гичка і нестандарт. корені)	2,5	375	0,15	56,2
Зернові	10	300	1,0	300
Солома зернових	10	400	0,2	80
Зелена маса люцерни	10	2000	0,21	420
Всього	35			1184

3. Проектна економічна ефективність вирощування овочів

Культури	Площа, га	Валове виробництво, ц	Витрати, тис. грн.	Виручка, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.	Рентабельність, %
Помідори	5,0	1050	20,1	36,7	16,6	82,6
Капуста пізня	4,0	1080	15,3	25,1	9,8	63,9
Капуста рання	1,0	170	3,8	6,6	2,8	73,8
Перець	1,25	150	3,0	4,63	1,6	53,6
Баклажани	1,25	200	3,0	4,6	1,6	56,2
Морква	1,25	250	3,4	5,8	2,4	71,5
Буряк	1,25	315	3,4	6,1	2,6	77,6
Всього			52,0	89,6	37,6	72,2

Основні роботи з вирощування овочів фермер виконує власними силами. В напружені періоди – посадка розсади, ручне прополювання посівів, збирання урожаю, дефіцит робочої сили становить близько 1800 люд. днів, для чого потрібно наймати сезонних робітників. Розрахунки ефективності вирощування овочевих культур свідчать, що всі вони можуть забезпечити необхідний рівень рентабельності, а в цілому по господарству він становитиме 72,2% (табл. 3).

Найвищий рівень рентабельності виробництва ма-

ють томати – 82,6%, найнижчий – баклажани – 56,2%. Питома вага постійних витрат значно зменшилась порівняно з площею 3,5 га У разі вирощування помідорів і капусти питома вага амортизаційних відрахувань у витратах складає 3,8–3,9%, баклажанів і перцю – 4,8–4,6%, моркви і буряків – 4,1%. За рахунок ефективного використання техніки і оптимізації умов роботи мобільних агрегатів.

Отже, щоб спеціалізоване селянське (фермерське) господарство мало належну ефективність, його земельна площа повинна бути не менше як 30 га.